

אמצוי לך כליה

הסיפור של רועי פנחס, סגן מפקד קורס סוהרים בבית ספר ניר, יוצא דופן: כאשר אחותו, רעיה, נזקקה לתרומת כליה הוא נמצא כתורם בעל התאמה מלאה למרות ששני האחים מאומצים ממשפחות נפרדות ■ רועי קיבל גיבוי מלא מהממונים עליו כאשר נעדר מעבודתו למשך מספר שבועות

מאת: דנה בהר

כשרעיה פנחס פקחה את עיניה בפעם הראשונה בתום ניתוח ההשתלה שעברה, עניין אותה רק דבר אחד. היה זה זמן קצר לאחר הניתוח. בגופה הושתלה כליה שנלקחה מאחיה, רס"ר רועי פנחס, והיא עדיין היתה תחת השפעת התרופות. "מה שלום רועי?" - שאלה רעיה את בעלה שישב לצדה. "אני דואגת לרועי. הוא בסדר? הוא מרגיש טוב?"

"זה לא דבר של מה בכך - לקחת כליה ממישהו חי, מישהו בריא, אח שלך", סיפרה פנחס. "אין מילים לתאר את זה. זה גם לא משהו שאפשר להגיד עליו 'תודה', או לקנות מתנה. מה תקני? אחרי הניתוח אמרתי לו, לרועי: אין לי ספק - כרטיס לגן עדן יש לך".
שנתיים וחצי חיכתה רעיה פנחס להשתלה. כליה שתרום לה אביה, לפני כשמונה שנים, נדחתה כעבור זמן. רעיה, אמא לילד בן חמש, חיכתה לנס. בינתיים, שלוש פעמים בשבוע, עשתה דיאליזה. בקושי

יכלה לאכול ולשתות. סבלה מנזקים בלב ובעיניים. רועי, אחיה הבכור, לחץ עליה כל הזמן הזה שתיקח ממנו כליה, אבל רעיה סירבה. היותו נשוי ואב לשני ילדים קטנים, גרמה לה לרחות את ההצעה של רועי על הסף. בסופו של דבר, כשלא נמצא פתרון אחר, נשברה רעיה, ובראשית חודש מאי האחרון בוצעה ההשתלה. "אין מילים כפי לתאר את גודל ההקרבה", ציינה רעיה. "אף אחד לא חייב לעבור את מה שרועי עבר בשביל אדם אחר. אני גם יודעת שלא כל אח היה עושה דבר כזה בשביל אחותו. בסך הכל הוא אדם בריא שנכנס בגללי לניתוח, להרדמה, עם כל הסיכונים הכרוכים בזה. אלף פעם שאלתי אותו לפני ההשתלה: אתה בטוח, רועי? לא מפחיד אותך?"

"למה מגיע לה?"

רועי: "לי לא היה ספק. אני זוכר את הפעם הראשונה שהיא עשתה דיאליזה, עוד לפני ההשתלה הראשונה. באתי אז לבקר אותה בבית חולים תל השומר. נכנסתי פנימה. ראיתי אנשים מחוברים למכונות, מפלצות גדולות עם צינורות, ודם יוצא ונכנס. ואז ראיתי שם את אחותי, קטנטונת. קיבלתי צמרמורת. יש מראות בחיים שאתה רואה ולא יעזור כמה שנים יעברו - לא תשכח. מראות קיצוניים. להבדיל מדברים חיוביים. כבר ראיתי אנשים נפצעים בצבא, ראיתי גם אנשים מתים, אבל כשראיתי את רעיה מחוברת למכונת הדיאליזה, לא יכולתי לנשום. אמרתי לה שאני יוצא לרגע, לעשן סיגריה. יצאתי החוצה ופשוט התפרקתי שם. בכיתי כמו ילד. אמרתי לעצמי - למה מגיע לה, להיות מחוברת לדבר כזה? נכון, לאף אחד לא מגיע, אבל לאחותי? היה לי ברור שאעשה הכל על מנת שהיא תצא מזה. גם היום אנשים אומרים לי: 'אני לא הייתי עושה את זה', או 'תגיד, אתה לא מתחרט?'. על מה יש לי להתחרט? על זה שאני רואה אותה יושבת ואוכלת ושותה? על זה שהיא יכולה לקחת את הילד שלה לגן? על מה?"

הסיפור המשפחתי של רועי ורעיה אינו רגיל. שניהם ילדים מאומצים. את רועי, בן 36, אימצו הוריו כשהיה בן חודש. כעבור ארבע שנים הגיעה גם רעיה. היא היתה אז בסך הכל בת שבוע. רועי עדיין זוכר, במעורפל, 'תינוקת עטופה בדלת'. שלושה חודשים לאחר שרעיה הצטרפה למשפחה הצליחה אימם להיכנס להריון, והיום יש לרועי

רס"ר רועי פנחס: "ידעתי שאני הולך לעשות מעשה טוב, שזה המעשה הכי טוב שעשיתי בחיים שלי"

ולרעיה שתי אחיות נוספות, רעות ויערה. אח נוסף, עמרי, נולד לאביהם לאחר שהתגרש מאימם. "תמיד ידענו שאנחנו מאומצים", סיפר רועי. "אמא מספרת תמיד שכאשר היינו תינוקות היא היתה משכיבה אותנו לישון, נותנת בקבוק, מכסה, אומרת 'לילה טוב' ומוסיפה: 'תדע שאתה מאומץ', 'תדעי שאת מאומצת', על מנת שנגדל לתוך זה". גדלו בגבעתיים. ילדות רגילה. "אח 'טרוריסט' שגדל עם שלוש אחיות", מחייך רועי, "כמו נסיך". רועי פתח את תיק האימוץ שלו כשהיה בן שמונה עשרה. סיקרן אותו לדעת מדוע מסרו אותו לאימוץ וגם מה המוצא שלו. הסתבר לו שאמו הביולוגית היתה צעירה מאוד כשילדה אותו. לא יצר איתה קשר. לא עניין אותו, הוא אומר בגילוי-לב. יש לו רק זוג הורים אחד - הוריו המאמצים. רעיה, אפילו את תיק האימוץ לא פתחה. גם היא עצמה, אגב, אימצה ילד, מרוסיה. "אין בינינו קשר ביולוגי אבל אנחנו אחים לכל דבר", אמרה עליה ועל רועי. "אנחנו משפחה".

המחלה התפרצה באחת

כשהיתה בת שש, גילו אצל רעיה מחלת כליות, אלפורט סינדרום. רועי היה אז בן עשר. המחלה התגלתה לאחר שמצאו אצל רעיה דם בשתן ועשו לה סידרת בדיקות. הרופאים הסבירו להורים שמדובר במחלה שבה החלבונים סביב הכליה פוגעים בה. אבל, הדגישו, יש סיכוי גדול שהמחלה לא תתפרץ, שהיא תישאר בשלב ה'שקט' שלה, כיוון שהיא מתפרצת בעיקר אצל בנים. כל השנים היתה רעיה תחת מעקב, עד שבגיל 21 חלה הידרדרות משמעותית במצבה. "יום אחד פשוט הרגשתי לא טוב", סיפרה. "עשו לי בדיקות ולמחרת כבר עשיתי דיאליזה".

את זוכרת את ההרגשה?

"בגלל שזה היה מהיום למחר, לא הבנתי מה קורה. זה לא משהו שאת מקבלת, להיות אדם חולה. גם היום אני לא מקבלת את זה. הגוף אומר אחרת, אבל אני לא מקבלת את זה. אני לא מוכנה לקבל את זה. לא מוכנה. אני אומרת תמיד 'הכל בסדר, הכל בסדר'. גם כששום דבר לא בסדר, אני עדיין לא אומרת לעצמי שאני חולה".

כשלב הראשון עשתה רעיה דיאליזה בשיטה פחות מוכרת, שאילצה אותה להיות מחוברת לשקית במשך כל שעות היממה. הדיאליזה הזו, שצריך לתפעל כל שמונה שעות, אפשרה לה לא להתאשפז שלוש פעמים בשבוע. לאחר שסבלה מזיהומים חוזרים ונשנים, לא היתה לה ברירה והיא עברה לדיאליזה הרגילה. שלוש פעמים בשבוע היתה מתאשפזת בבית חולים, כל פעם למשך חמש שעות. "זה הורס את היום", תיארה. "אחר כך אתה כל כך חלש, שאינך יכול לעשות כלום חוץ מלישון. חצי שנה לפני כן התחנתני. למזלי, עם בעל תומך, יותר חזק ממני בדברים האלה. הייתי סטודנטית להוראה, שנה אחרונה. חשבתי שאני מתחילה את החיים שלי, ופתאום מצאתי שהם הולכים לכיוונים אחרים לגמרי. אני רואה את כל האנשים סביבי מתקדמים, מוצאים עבודה,

מולידים ילדים, ואני מרגישה שאני הולכת אחורה, שאצלי הדרכים אחרות".

מי שעושה דיאליזה, חסר לו המנגנון הטבעי של פליטת רעלים מהגוף ולכן הוא מוגבל באכילה ובשתייה. לרעיה, למשל, היה מותר לשתות רק ארבע כוסות ביום. היא לא יכלה לאכול פירות וירקות והיתה מוגבלת גם באכילת בשר וגבינות. רק במהלך השנה הראשונה מאז החלה לעשות דיאליזה איבדה ממשקלה עשרה קילוגרם. כל חריגה מהתפריט הובילה אותה לבית החולים. "כולם היו יושבים ואוכלים ואני הייתי מסתכלת עליהם", תיארה. "אלה היו החיים שלי. כשאת על דיאליזה, הכל נראה לך הכי טעים בעולם. את תמיד צמאה, תמיד רעבה".

"אפילו הנציב התקשר

אלי ואמר: אני גאה

בך שעשית דבר כזה.

גאה שיש לי אדם כמוך

בארגון"

במשפחת פנחס התחילו לחשוב על השתלה. היינו מוכנים לכל פתרון שיוציא את רעיה מהדיאליזה, סיפר רועי. זה היה לפני שמונה שנים, ובאותה תקופה אפשר היה לקבל תרומת כליה במדינת ישראל רק מאדם מת או מקרוב משפחה. היה ברור שאם רעיה תחכה לתרומה ממת, יחלפו שנים עד שתזכה לקבל אותה.

במשפחת פנחס החליטו לעשות בדיקות ולברוק התאמה אפשרית לרעיה. לכאן נכנס נושא האימוץ. היה ברור שכיוון שרעיה ילדה מאומצת, יש סיכוי קלוש למצוא התאמה של מאה אחוז להשתלה, בינה לבין הוריה או בינה לבין אחד מאחיה. רעיה, סברו כולם, תיאלץ לחכות. ובכל זאת החליטו לנסות. באופן מפתיע התברר שההתאמה להשתלה בין רעיה לבין אביה ובינה לבין רועי מוחלטת. "למעלה מחודש לא קיבלנו את התשובות", סיפר רועי. "הצוות הרפואי לא ידע שרעיה מאומצת. הבינו מכל הבדיקות שהיא לא הבת של אבא שלי ולא ידעו איך להודיע לו את זה. בסוף העובדת הסוציאלית דיברה עם אבא. הוא צחק. אמר לה: 'אני יודע, אני הבאתי אותה הביתה. היא מאומצת'. האימוץ כל כך לא משמעותי בעינינו, ששכחנו לספר להם עליו. מבחינתנו, אנחנו אחים בדם. תוצאות הבדיקות רק הוכיחו את זה..."

בפגישה שהתקיימה עם בני המשפחה ביחידת ההשתלות במרכז הרפואי תל אביב, עדכן אותם הרופא, פרופסור נקש, בדבר סיכויי ההתאמה. "הוא אמר לאבא שלי: תשמע, אתה שור והבן שלך פנתר", שיחזר רועי. "שנינו התאמנו לרעיה במאה אחוז. בגלל שאסור לו לומר מי עדיף, הוא רק אמר לנו, 'עכשיו אתם תחליטו מי יתרום'".

קודחת מחום שנתיים

רעיה: "אני העדפתי את אבא שלי, למרות שידעתי שיש סיכוי שהכליה לא תחזיק מעמד הרבה שנים. רועי יותר צעיר מאבא. אמרתי לו: 'היום אבא יתרום. אתה תתרום לי עוד חמש, עשר, עשרים שנה'. בדיעבד היתה זו החלטה נכונה מאוד, כי היום אבא שלי כבר איש חולה, בלי קשר לתרומה, וכבר לא יכול היה לתת לי כליה".

מה עבר לך בראש?

"לא ממש הבנתי במה מדובר. ידעתי רק שזה יוציא אותי מהדיאליזה וזזה לא יפגע באבא שלי. היה לי מאוד חשוב שאף אחד לא ייפגע. גם עכשיו, כשלקחתי כליה מרועי, הייתי לחוצה. באחד הימים הוא לא הרגיש טוב, עוד כשהיינו בבית חולים. לא יכולתי לעמוד על הרגליים. רק שיהיה בסדר, אמרתי, שייקח את הכליה בחזרה".

הניתוח הראשון, בו קיבלה רעיה פנחס כליה מאביה, היה ביולי 2001, לפני שמונה שנים. כדי שהגוף לא ידחה את השתל נאלצים מושתלים לבלוע מדי יום הרבה מאוד כדורים. היום, למשל, רעיה לוקחת 11 סוגי כדורים בבוקר. את זה היא עושה שלוש פעמים ביום. התרופות פוגעות במערכת החיסונית, ורעיה מצאה עצמה חולה לאחר ההשתלה הראשונה, קודחת מחום במשך שנתיים. לאחר תקופה ארוכה של אשפוזים חוזרים השתפר המצב והיא החלה לחזור לשגרה. באותה תקופה גם אימצה יחד עם בעלה, שרון, את בנם היחיד והחלה לעבוד. התחושה, תיארה, היתה שהיא מגיעה סוף סוף אל המנוחה והנחלה. אלא שכעבור חמש שנים מאז ההשתלה החלה סטייה דרמטית. הגוף דחה את הכליה בצורה חריפה. טיפולים שקיבלה רעיה על מנת למנוע את הדחייה כמעט גרמו למותה. "שש שנים לאחר ההשתלה התחילו לדבר איתי שוב על דיאליזה", סיפרה רעיה. "לא רציתי. לא הייתי מוכנה. משכתי ומשכתי, עד שכבר לא יכולתי".

מה אבא שלך אמר?

"כאב לו. הוא הרי נתן לי כליה. הוא רצה שאני אהיה בריאה. אני גם יודעת שהוא היה מוכן לתת לי את הכליה השנייה שלו. היה מוכן למות על מנת שאני אחיה. בכל פעם שהרופאים היו עושים לי דיאליזה הוא היה אומר להם: 'זה כואב לה. תכניסו את הצינור ליד שלי במקום ליד שלה'".

כשלב הזה החל רועי ללחוץ על רעיה שתסכים לקבל ממנו כליה. רעיה, כאמור, סירבה. קריסתה של הכליה הראשונה לאחר זמן קצר יחסית (יש מושתלים שהכליה המושתלת שורדת בגופם גם שלושים שנים) לצד מצבו המשפחתי של רועי - היותו נשוי, אב לילדים ומפרנס משפחה - גרמו לה לא להסכים. רועי התעקש. "לנו היה מזל", אמר.

"שלחו לה למשפחה אדם שאין לו קרבת-דם אליה, אח מאומץ, ויש לו התאמה מלאה על מנת לתרום לה. הרי מספיק שהיה לנו סוג דם לא מתאים - הרעיון כבר היה יורד מהפרק. לא לנצל את ההזדמנות, זה כאילו לזרוק את המתנה הזו לפח. אם אני לא אתרום לה, מי יתרום? אני בדרך כלל אדם מחושב, עונה על הכל מהראש, אבל בקטע הזה לא חשבתי. הכל היה ברור לי מלכתחילה. רעיה חזרה לדיאליזה, ואני, הדבר הראשון שאמרתי לה היה: קחי את הכליה שלי."

מה אמרה אשתך?

"אשתי רק רצתה לדעת שזה לא יפגע בי. הסברתי לה שיש אנשים שנולדים עם כליה אחת, חיים אתה כל החיים ולא יודעים זאת גם כשהם כבר בקבר. היה ברור שזה בסדר מצדה."

רועי ורעיה נכנסו לסדרת בדיקות. בין השאר עברו סדרה של ועדות על מנת לוודא שהתרומה של רועי היא מרצון, שהוא לא מקבל תמורה עבור הכליה שלו. "הייתי צריך לעבור בדיקה פסיכיאטרית שמוודאת שאני שפוי", סיפר. "שאלו אותי אפילו מה התאריך באותו יום, אם אני שומע קולות - לוודא שאני בסדר. אמרתי לרופאה: 'אני על מדים, עם אקדה, ואת שואלת אותי אם אני שומע קולות? הרי שב"ס לא היה מלביש אותי במדים ולא היה שם בידי כלי ירי אם לא הייתי שפוי'. אפילו דקה לפני ההרדמה, כבר בחדר הניתוח, הרופא המרדים אמר לי: 'אתה יכול להגיד גם עכשיו שאתה לא רוצה'. אמרתי לו: 'נראה לך? הגעתי עד לשוקת או לא אשתה ממנה?'"

הפרגון של שב"ס

והיה הארגון. שב"ס. רועי משרת בשירות בתי הסוהר כבר ארבע שנים. התחיל ב'קישון' והיום הוא סגן מפקד קורס סוהרים בבית ספר 'ניר'. לאחרונה היה גם סגן מפקד קורס כניכה. כשהודיע בבית הספר שהוא יוצא לניתוח וייעדר למשך כמה שבועות, ציין בפני הממונים עליו שיביין אם ימנו מישהו אחר במקומו. הוא הופתע כשבמקום זה אמרו לו: "מה פתאום? אין בעיה. מקסימום, נדחה את הקורס."

"נתנו לי גיבוי מלא", סיפר. "לא ידעתי שזה יהיה ככה. על כף המאזניים עמדה השאלה אם לתת לרעיה את הכליה, שתוכל להתחיל לחיות כמו בן אדם, מול ויתור אפשרי על מקום העבודה שלי. אני זוכר שבאתי לרופא שב"ס ואמרתי לו: 'אני רוצה לדעת אם תקבלו אותי חזרה אחרי הניתוח רק עם כליה אחת. אם לא, תגיד לי את זה כבר עכשיו, כי אז לא אשאר בשב"ס. ישר מפה אלך להחזיר את התעודה ולהוריד את המדים'. לשמחתי, כולם רק חיבקו אותי. לא שאלו שאלות, להיפך. יומיים לאחר הניתוח, כשהגוף עוד היה מלא במורפיום, אפילו הנציב התקשר אלי. הוא שאל אותי איך אני מרגיש, מה היה בדיוק, והבטיח שניפגש. אמר לי: 'תדע לך, אני גאה בכך שעשית דבר כזה. גאה שיש לי אדם כמוך בארגון'. הדברים שהנציב אמר לי יישארו איתי כל החיים. אני לא אשכח אותם אף פעם. אלה היו מילים של מפקד לפקוד במצב לא פשוט."

ב-3 במאי השנה נכנסו רועי ורעיה לניתוח. ראשון נכנס רועי. הניתוח שלו לקצירת הכליה נמשך כחמש שעות בגלל מבנה אנטומי לא שגרתי בגופו. הרבה זמן. אחריו, ורק לאחר ששמעה שרועי בסדר, נכנסה רעיה לניתוח. בחוץ חיכו בני המשפחה. מתוחים. "אני נכה צה"ל", מספר רועי. "עברתי כבר ששה ניתוחים. לפני כל ניתוח פחדתי, הלכתי לכותל להתחזק, לקבל ברכה מהרב עובדיה יוסף. פה, בגלל המשמעות של הניתוח, לא פחדתי. להיפך. ידעתי שהמטרה טובה, שהניתוח יאפשר לרעיה לחיות כמו בן אדם, לגדל את הילד שלה כמו שצריך, לאכול, לצאת, ליהנות."

"אני רוצה שהסיפור

הזה יגיע לשמונת

אלפים סוהרים בארגון,

שיחתמו על

כרטיס אדי"

איך נפרדתם?

"לפני הניתוח אמרתי לה, 'בהצלחה, ניפגש עוד כמה שעות'. וזהו. ידעתי שאני הולך לעשות מעשה טוב, שזה המעשה הכי טוב שעשיתי בחיים שלי. אח של אבא שלי, חרדי, שבא לבקר אותי כמה ימים אחר כך, אמר לי: 'רועי, כל מה שאני עשיתי בחיים שלי, ששים שנה, כל המצוות והתפילות, אתה באת ועקפת אותי בשנייה עם התרומה שלך'."

רעיה: "אני כל הזמן פחדתי שאפגע בו, אפילו שתרומה כזו לא אמורה להשפיע על חיי התורם. המצפון העיקר. דאגתי לו. זה משהו שמלווה אותי גם היום. אני לא חושבת שזה משהו שיעבור אי פעם. גם ביחס לאבא שלי. לשניהם אני מצלצלת כל יום, לוודא ששתי, שהם בסדר. זה דבר לא פשוט, לקחת ממישהו כליה."

רק ביום השני שלאחר הניתוח נפגשו רעיה ורועי. הם היו מאושפזים בשני קצוות של המחלקה. בעלה של רעיה הביא אותה על מיטת בית החולים לפתח החדר של רועי. מהדלת נופפה לו לשלום. אחר כך, ביום הרביעי, כאשר הרגישו טוב יותר, גם התחבקו. "לא דיברנו הרבה", אמר רועי. "המדד לתפקוד כליה אחרי השתלה הוא מתן שתן. כשמעתי שרעיה עושה פיפי, זה היה כאילו זכיתי במיליון דולר. אושר גדול. אמרתי לה רק 'תשמרי על הכליה'. זהו."

מה זה עשה לקשר ביניכם?

"זה מקרב, למרות שגם ככה היינו קרובים."

בכל זאת, הצלת את חייה.

"הצלתי, או מה? היא היתה עושה אותו הרבר למעני."

רעיה נשארה בבית החולים למשך חודש וחצי. במהלכם דחה הגוף שלה את השתל פעמיים. גם היום הגוף של רעיה עדיין לא התאזן. הרופאים אמנם מבטיחים ש'יהיה בסדר', אבל רעיה מרגישה שאי אפשר לדעת. הכל יכול לקרות כל הזמן. היא עדיין מקפידה להגיע לבדיקות בבית החולים כמה פעמים בשבוע. "רועי נלחץ", אמרה. "ברגע ששמע שהגוף דחה את הכליה שלו, הוא התעצבן."

רועי: "אמרתי, 'מה זאת אומרת דחייה? עברנו את כל זה בשביל שתהיה דחייה, ותוך זמן קצר כל כך? - שהכליה תחזיק לפחות עשרים שנה, שלרעיה יהיה קצת שקט. אחר כך כבר נסדרר'."

בסוף חודש מאי, פחות מארבעה שבועות לאחר שתרם לאחותו כליה, חזר רועי פנחס לשגרה. הוא שב לעבודתו בבית ספר 'ניר'. בהמשך חזר גם לפעילות ספורטיבית מלאה. "אני לא תופס מזה ולא מנגן על זה ולא מחפש להגיד את זה", אמר על התרומה שתרם לאחותו. בכל זאת, כן יצא לו לספר את סיפור תרומת הכליה, פעמיים, במהלך שני קורסים. "כי חשוב לי שידעו על זה, הן מבחינת תרומת איברים והן מבחינת ערכי הארגון. אני רוצה שהסיפור הזה יגיע לשמונת אלפים סוהרים בארגון, שיחתמו על כרטיס אדי. אם בגלל הסיפור שלנו סוהר אחד יחתום על כרטיס אדי, ארגיש שעשיתי את שלי. זה בדיוק כמו שאני אומר לחניכים בקורס סוהרים בתום שמונה שבועות: 'אתם מקבלים ארגו כלים שלם. אם תשתמשו בכלי אחד ממנו בשטח, זכינו'. השינוי מתחיל בקטן. השינוי לא גדול. יש כל כך הרבה אנשים שזקוקים לתרומת איברים, כל כך הרבה אנשים שמחכים לנס. אין סיבה לא לעזור להם."

אוכלת בונה ושותה מיץ

בכל ערב שבת, כשבני משפחת פנחס מתכנסים לקידוש, הם מברכים: "שרעיה תהיה בריאה" ו"שרועי יהיה בריא". "זה לא מובן מאליו בעיניי", מרגישה רעיה. "בתקופת הדיאליזה הייתי לוקחת את הבן שלי לגן, הולכת לדיאליזה, חוזרת, מוציאה אותו מהגן והולכת הביתה. והייתי על הפנים. הייתי נשכבת, מחבקת אותו ומדליקה לו טלוויזיה. שעות. כמה שנאתי את זה. הוא כבר ידע: אמא חייבת לנוח. הייתי חייבת לשכב. היום אני לא צריכה את זה. אני גרה בקומה שלישיית, היה לוקח לי חצי שעה לעלות הביתה. היום אני קופצת את המדרגות שתיים שתיים. לפעמים אני יושבת וחושבת: הנה, עכשיו כל החברה עושים דיאליזה, ואני יושבת בבית, אוכלת בננה ושותה מיץ תפוזים. כל דבר מזכיר לי את הדיאליזה. זה כל הזמן נמצא אצלי בראש. התקווה, אבל גם הפחד. אני יודעת שאני צריכה ליהנות מכל רגע, שזה יכול להידחות, שתיכף החיים הרגילים עלולים להיגמר."

